

Workshop: **Universell utformning** – vägen till ett samhälle för alla?

Medverkande:

Kirsten Rasmus-Gröhn, universitetslektor, Designvetenskaper, Lunds universitet

Emil Erdtman, doktorand, Funktionsrätt Sverige/Lunds universitet

Tor Gustafsson, kommunikatör, Funktionsrätt Sverige

Ställ frågor via Twitter:
#universellutformning

Funktionsrätt
Sverige

Rätt från början

Workshop: **Universell utformning** – vägen till ett samhälle för alla?

”Samhället ska fungera för alla.
Det är en grundläggande rättighet.

I alltför ringa grad har samhället uppbyggts med hänsyn till att medborgarna har olika förutsättningar att fungera.”

**Ett samhälle för alla.
HCK:s Handlings- och Principprogram från 1972**

**Funktionsrätt
Sverige**

Rätt från början

**LUNDS
UNIVERSITET**

Universell Utformning

I ett samhälle för alla
är det våra miljöer, produkter
och tjänster som är flexibla.

Framtiden är universell - är du?

Universell utformning - designperspektiv,
metoder och utvärdering, 7.5 hp, HT2016

Läs mer på www.certec.lth.se/universaldesign

LUNDS
UNIVERSITET

Attityder

Det finns inga medel-människor

Det finns inga normala användare

Inkluderande perspektiv

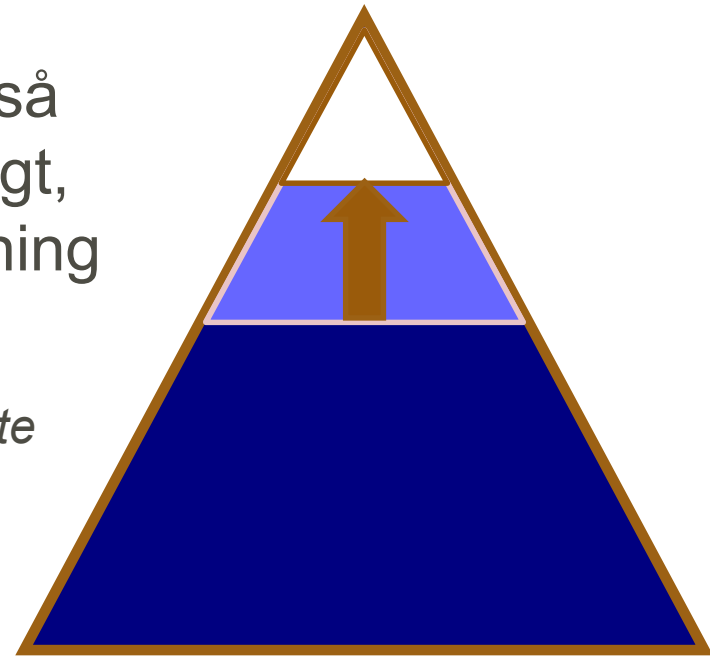
LUNDS
UNIVERSITET

Universell Utformning - definition

Design av produkter, tjänster och miljöer som är användbara för en så stor del av befolkningen som möjligt, utan att det krävs speciell anpassning

Center for Universal Design, North Carolina State Univ.

<http://design.ncsu.edu/cud/>

LUNDS
UNIVERSITET

1: Likvärdig användning

Utformningen är användbar och marknadsmässig för personer med varierande förmågor.

LUNDS
UNIVERSITET

2: Flexibilitet i användning

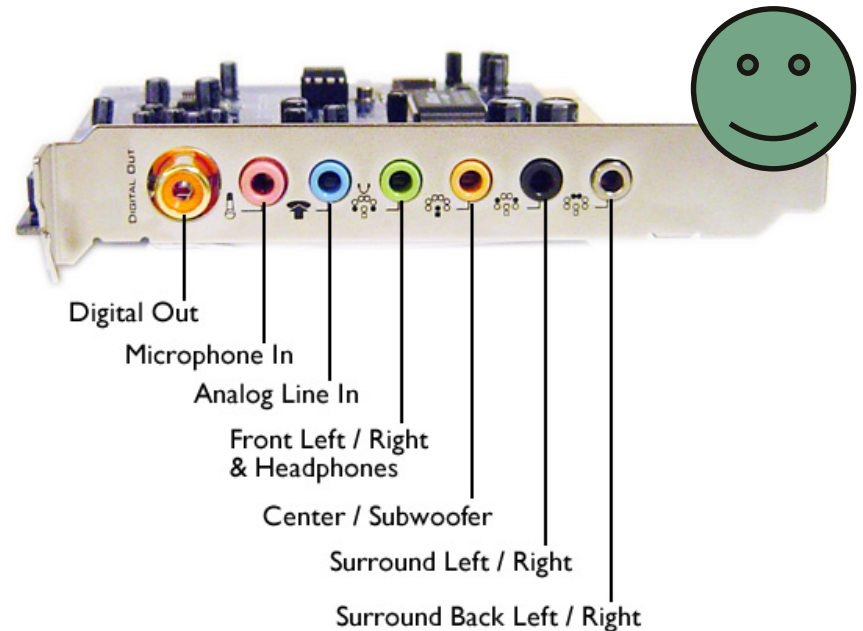
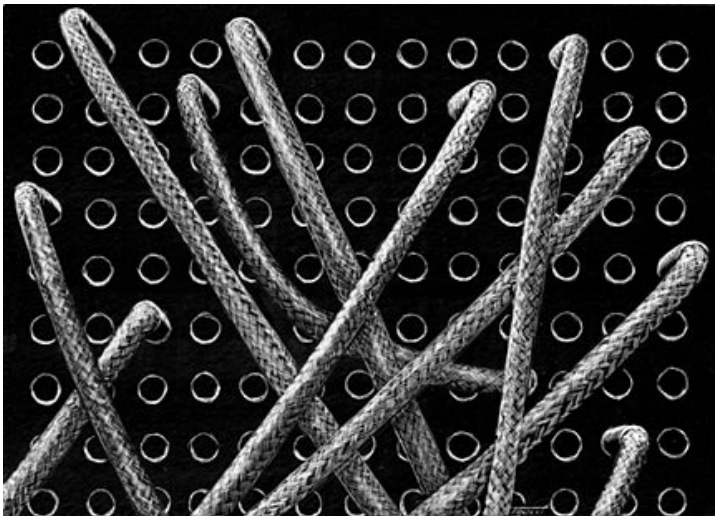
Chipläsare

NFC / beröringsfri läsare

Designen tillåter en stor variation av personliga preferenser och förmågor.

3: Enkel och intuitiv användning

Användningen ska vara lätt att förstå, oberoende av användarens erfarenhet, kunskap, språkförmåga eller nuvarande koncentrationsnivå.

4: Uppfattbar information

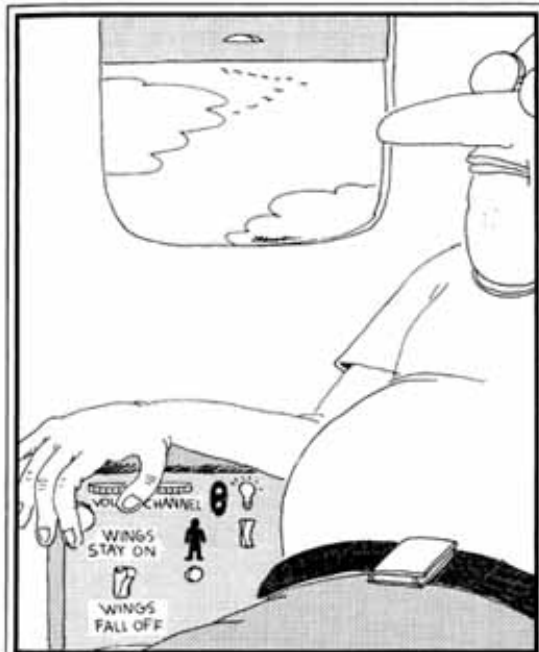

Designen kommunicerar nödvändig information till användaren på ett effektivt sätt, oberoende av omgivande förhållanden eller användarens sinnesförmågor.

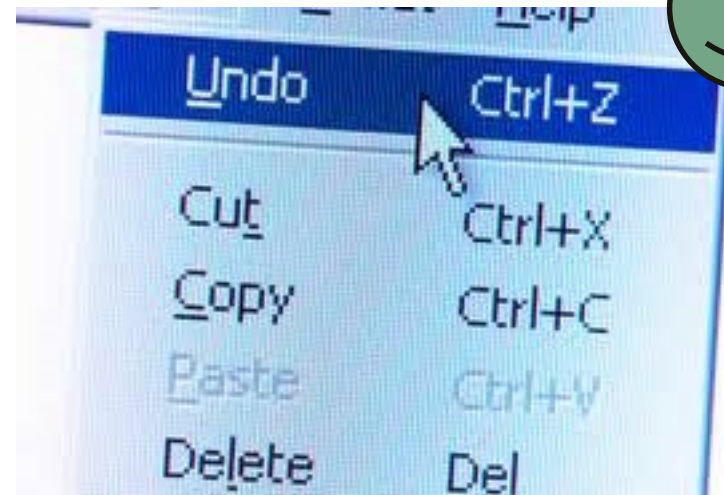

LUNDS
UNIVERSITET

5: Tolerans för misstag

Fumbling for his recline button, Ted unwittingly instigates a disaster.

Designen minimerar risker och allvarliga konsekvenser av misstag eller oavsiktliga handlingar.

LUNDS
UNIVERSITET

6: Låg fysisk ansträngning

Designen kan användas effektivt och bekvämt med minimal ut-tröttnig.

7: Storlek och form för åtkomst och användning

Designen har lämplig storlek och det finns utrymme så den går att komma till, nå, hantera och använda oberoende av användarens kroppsstorlek, hållning eller rörlighet.

LUNDS
UNIVERSITET

Riktlinjer för varje princip

- 4a. Använd olika sätt (illustrerande, muntliga, taktila) för en redundant presentation av viktig information.
- 4b. Maximera "läsbarheten" av viktig information
- 4c. Särskilj komponenter på ett sätt som går att beskriva, (dvs. gör det enkelt att ge instruktioner eller vägledning)
- 4d. Säkerställ kompatibiliteten med en mängd tekniker och hjälpmedel som används av personer med sensoriska funktionsnedsättningar.

https://projects.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_ud/udprinciplestext.htm

LUNDS
UNIVERSITET

Handicaporganisationernes hus Taastrup

- Universell Utformning från början

Den nya parkeringsnormen?

LUNDS
UNIVERSITET

One size does not fit all

Användarcentrerad design

- Designen bygger på en tydlig förståelse för användare, uppgifter och miljöer.
- Användare är involverade genom hela designen och utvecklingen.
- Designen drivs och förbättras genom användarcentrerad utvärdering.
- Processen är iterativ
- Designen riktar sig till hela användarupplevelsen
- Designteamet innehåller tvärvetenskapliga färdigheter och perspektiv.

Universell Utformning är en process

- "Universal Design is a process that enables and empowers a diverse population by improving human performance, health and wellness, and social participation"
(Steinfeld and Maisel, 2012, p.29)

Målet

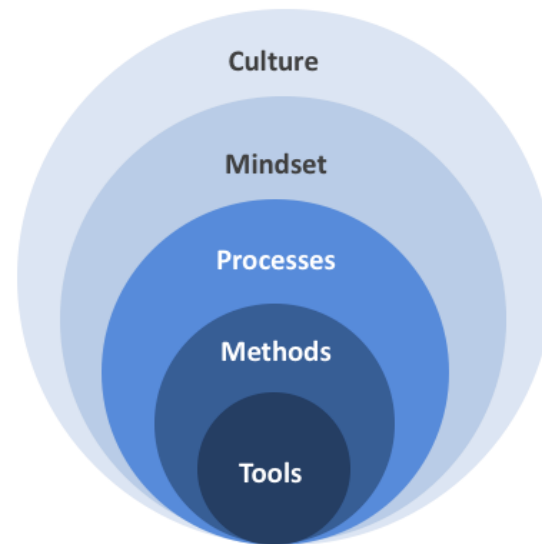
A **culture** which allows the mindset to grow

A **mindset** which focuses on the user first

Processes to drive development based on experience criteria

Methods to turn those findings into useful design criteria

Tools to study, understand, analyse and predict experiences

Courtesy of Anders Warell, Design Sciences

LUNDS
UNIVERSITET

Spännande resurser!

- Auckland design manual:
 - <http://www.aucklanddesignmanual.co.nz/>
- Universal Design
 - http://www.aucklanddesignmanual.co.nz/design-subjects/universal_design
 - <http://universaldesigntool.co.nz/>

Rätt från början

- Ett projekt om Universell utformning

Funktionsrätt
Sverige

Rätt från början

Om projektet

- Projektet drivs av Funktionsrätt Sverige mellan 2019 - 2022, i samarbete med **Certec** vid Lunds tekniska högskola.

Doktorand på Certec anställd i projektet.

- **Arvsfonden** finansierar.

Rätt från början verkar för att **universell utformning** ska ingå som en naturlig del i **varje ny** design- och utvecklingsprocess.

Syfte

Att stärka kunskapen och skapa strategier och metoder för att arbeta med universell utformning

Mål

Att bidra till skapandet av inkluderande miljöer, tjänster och verksamhet främst inom tre områden - **utbildning, bostad och arbetsliv.**

Utgångspunkter

- **Funktionsrättskonventionens** beskrivning av universell utformning
- Aktuell forskning och utveckling

→ Fokus på design- och utvecklingsprocesserna - inte enbart på de slutliga designresultaten

”Universellt utformade” betyder sådan utformning av produkter, miljöer, program och tjänster att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning. ”Universellt utformade” ska inte utesluta hjälpmedel för enskilda grupper av personer med funktionsnedsättning där så behövs.

CRPD artikel 2 - definitioner

”Alla nya föremål, infrastrukturer, anläggningar, produkter och tjänster måste utformas på ett sätt som gör dem fullt tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, i enlighet med principerna om universell utformning.”

Allmän kommentar nr 2 om artikel 9 - tillgänglighet

Rättighetsperspektiv

- **Tillgänglighet** är en förutsättning för personer med funktionsnedsättning att leva självständigt och delta fullt ut på lika villkor i samhället.
- **Rätten till tillgång** och tillträde (right to access) är en **rättighet i sig**. Rättigheten etablerades i konventionen om avskaffande av rasdiskriminering
- 2008 godkände Sveriges riksdag **FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning**, Funktionsrättskonventionen.
- Sedan 2009 måste Sverige se till att de rättigheter som finns med i konventionen blir verklighet.

Problembild

- **Kunskap saknas** om universell utformning bland beslutsfattare och organisationer, trots att det är ett åtagande enligt konventionen.
- För att uppnå de åtaganden i Funktionsrättskonventionen behövs samhällsaktörer **som har gjort mångfaldstänkandet till sitt eget.**

Tillgänglighet i tre delar

- Strikt tillämpning av **universell utformning** av alla nya produkter, tjänster och miljöer för allmänheten
- Gradvis ta bort **befintliga hinder** för **tillgänglighet** - “ovillkorlig skyldighet”
- Skydd mot diskriminering i lagstiftning - rätt till **skälig anpassning** i en specifik situation utan undantag

ALLA

“För framtiden”

GRUPP

“På plats i förväg”

INDIVID

“När det uppstår”

Universell utformning på väg att implementeras

- Universell utformning är sedan 2017 en av fyra inriktningar för att nå **det nationella målet för funktionshinderpolitiken**.
- Universell utformning finns med i regeringens politik för **gestaltad livsmiljö**.
- **Formas** har ett regeringsuppdrag om hållbart samhällsbyggande som ska främja universell utformning.
- Den 3 juni 2019 presenterades **en ny europastandard** för tillgänglighet genom universell utformning, vid ett seminarium på SIS i Sverige.

Funktionsrätt
Sverige

Rätt från början

Ny europastandard: EN-17161

Tillgänglighet genom universell utformning

- Fastställdes i mars 2019
- **Universell utformning** - en process för att uppnå tillgänglighet.
- Användarna ska **göras delaktiga** i utvecklingsprocesser **så tidigt som möjligt**.
- Utvidga spektrumet av användare
- Hjälper företag/organisationer att beakta mänsklig mångfald i design och utveckling och att uppfylla rådande och kommande **lagkrav på tillgänglighet**
- och de globala målen för hållbarhet i **Agenda 2030**

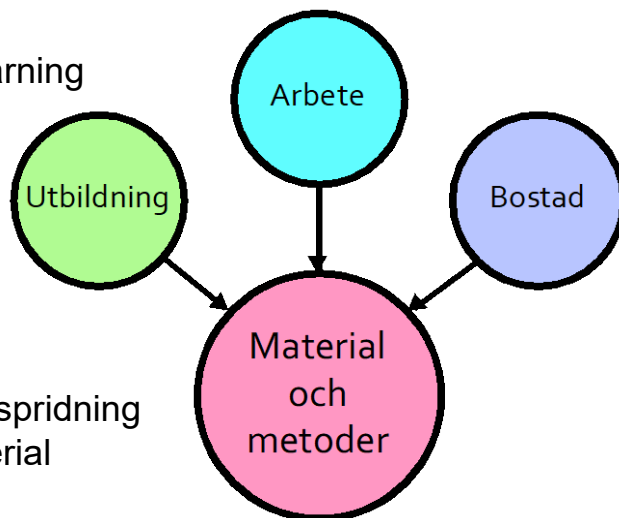
Samarbeten och delprojekt

Akademikerförbundet SSR
Universell utformning - arbetslivet

Certec
UDL, Universal Design for Learning

Ikano Bostad
Universell utformning - bostäder

ABF
Framtagande och spridning
av utbildningsmaterial

**Funktionsrätt
Sverige**

Rätt från början

Några utgångspunkter för arbetet med UU

- Fokus på involvering av användare och samskapande i **design- och utvecklingsprocesserna**
- Utgå från **en mångfald av användare**
"Om man utgår från användare med störst behov blir det oftast bra för de flesta"
- **Flexibilitet** - inte "en storlek för alla"

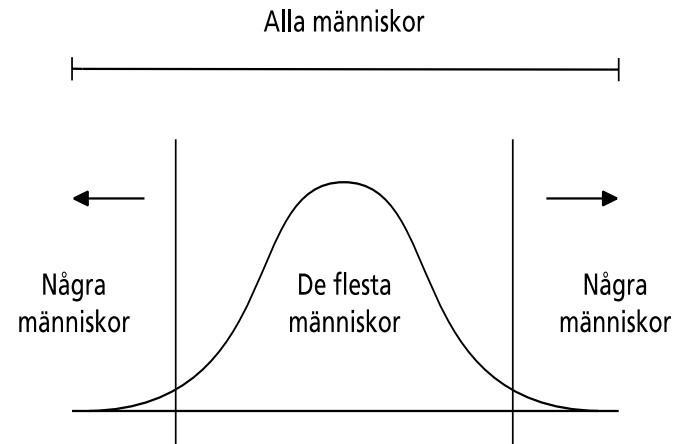

Illustration:
Peo Hedvall, Certec

Kontakt

Mia Ahlgren, projektledare

E-post: mia.ahlgren@funktionsratt.se

Tor Gustafsson, kommunikatör/administratör

E-post: tor.gustafsson@funktionsratt.se

Emil Erdtman, doktorand

E-post: emil.erdman@funktionsratt.se

Projektets webbplats

rattfranborjan.nu